

ILMIÖMÄINEN KULTTUURIKAUPUNKI

*Savonlinnan kulttuuristrategia ja
Itä-Suomen kulttuurin yhteistyöstrategia*

Korjattu luonnos 23.1.2020

*Savonlinna ja Itä-Suomi kaipaavat uusia ja rohkeita avauksia vastatakseen yhteiskunnan muutoksiin.
Itä-Suomi tarvitsee kulttuuria ja sen uusia tapoja toimia ollakseen se, joka haluaa olla.
Kulttuuristrategia on tiekartta tähän muutokseen.*

Johdatus strategisiin valintoihin

Itäsuomalaisen kulttuurielämän rikkaus ja monipuolisuus on voima niin asukkaille kuin taloudelle. Itä-Suomessa sykkii kulttuurin ja taiteen kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettuja lippulaivatapahtumia, moninainen kulttuurilaitosten verkosto ja tapahtumien runsaus. Pinnan alla sykkii itäsuomalaisen kulttuurin sydän: kansankulttuurin, kaupunkikulttuurin, taiteen ja tekijyyden rikas rihmasto, joka kannattelee itäsuomalaista vireyttä ja identiteettiä.

Maailma kuitenkin muuttuu. Muuttoliike, työpaikkojen katoaminen, ikääntyminen ja syntyvyyden väheneminen jäytävät elinvoimaa ja tulevaisuudenuskoa. Tässä murrosvaiheessa Savonlinna ja Itä-Suomi kaipaavat uusia ja rohkeita avauksia - kulttuuri ei ole merkityksellinen vain kulttuurille itselleen, vaan ihmisten hyvinvoinnille, veto- ja pitovoimalle sekä elinkeinoelämälle. Itä-Suomi tarvitsee kulttuuria ja sen uusia tapoja toimia ollakseen se, joka haluaa olla.

Myös kulttuurin tekemisen tavat, tekijät ja kulttuuria koskevat odotukset ovat muuttuneet. Monimuotoinen ja vivahteikas kaupunkikulttuuri jää Savonlinnassa Olavinlinnan ja Oopperajuhlien varjoon, eikä itäsuomalaisen kulttuurin moninaista ja ainutlaatuista rikkautta huomata nostaa esille, vaikka syytä olisi. Kulttuuri kaipaa uutta vaihdetta. Tämä strategiatyö viitoittaa itäsuomalaiselle kulttuurille yhteistä kunnianhimoista suuntaa. Samalla se pohjustaa Savonlinnan ja Itä-Suomen yhteistä hakua Euroopan kulttuuripääkaupungiksi vuodelle 2026.

Strategian ydin on ilmiömäinen kulttuuri. Kulttuuri kaikkine toimijoineen, muotoineen ja oheistoimintoineen nähdään yhteisenä ilmiönä. Itäsuomalainen mittakaava on kulttuuritoiminnan uusi normaali: yhteisillä itäsuomalaisilla ilmiöillä suunnataan kansalliselle ja kansainväliselle tasolle.

Ilmiömäinen kulttuurikaupunki

Savonlinnan kulttuuristrategian ja Itä-Suomen kulttuurin yhteistyöstrategian ydin on *ilmiömäinen kulttuuri*. Kulttuuri kaikkine toimijoineen ja muotoineen nähdään yhteisenä ilmiönä, johon kaikki voivat osallistua. Sen ydin on kumppanuuksien ja verkostojen mahdollisimman laaja hyödyntäminen. Mitään ei tehdä yksin. Itäsuomalainen mittakaava on kulttuuritoiminnan uusi normaali, jossa yhteistyön suuntia haetaan luontaisesti ja rajoja vartioimatta. Yhteisillä ilmiöillä suunnataan kansalliselle ja kansainväliselle tasolle. Strategian kärkihanke on Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosi, joka sysää yhteisen tekemisen voimakkaasti liikkeelle, ja joka jää yhteisenä toimintamallina elämään kulttuuripääkaupunkivuoden jälkeen.

Ilmiömäinen kulttuuri ei perustu hierarkkisuuteen, sektori- tai teemakohtaiseen lokerointiin tai mittaviin uusiin resursseihin. Se solmii yhteyksiä ihmisten ja alojen välillä eikä vierasta kaupallisen ja taiteellisen yhdistämistä. Se sulkee syliinsä kaikenlaiset tekijät, olivatpa he kansalaisia, taiteen tekijöitä tai elinkeinoelämän toimijoita.

Ilmiömäisen kulttuurin avulla Savonlinna asettuu kaupunkikehityksen esikuvaksi. Tunnistamalla ja tunnustamalla kaikenlaisen kulttuurin ja kokoamalla sen eri toimijoiden avulla elinvoimaisiksi ja näkyviksi kokonaisuuksiksi Savonlinna voi olla kokoluokassaan ylivoimainen kulttuurikaupunki niin ulospäin kuin omille asukkailleen. Kulttuuri läpileikkaa kaupungin ja ihmisten elämän ja kääntää kaupungin henkisen tilan silminnähtäväksi ylöspäin omasta kaupungista.

Kulttuuristrategian kolme ulottuvuutta

- 1. Kaupunki alustana*
- 2. Tunnistaminen ja tunnustaminen*
- 3. Uusi yhteistyö ja itäsuomalaiset verkostot*

Kaupungille kulttuuri on tulevaisuusinvestointi: kulttuuri edistää paikallisten asukkaiden hyvinvointia, houkuttelee uusia asukkaita ja kulttuuritoimijoita sekä vahvistaa mielikuvaa kaupungista elinvoimaisena kulttuurikaupunkina. Kaupunki on alusta, edunvalvoja ja toimijoiden kokoaja, joka tarjoaa varsinaisille tekijöille rakennusaineita ja työkaluja ilmiömäiseen kulttuuriin.

Kaupunki alustana

Ilmiömäinen kulttuuri vaatii kaupungilta rohkeutta ja kykyä sopeutua uuteen rooliin. Toteuttajan sijaan kaupungilla on mahdollistajan ja koordinoijan rooli. Varsinaisia toimijoita ovat kulttuurin ja taiteen ammattilaiset, asukkaat, yritykset, järjestöt ja muut aktiivit. Kaupunki on alusta, joka tarjoaa varsinaisille tekijöille rakennusaineita ja työkaluja toteuttamista varten, saattaa toimijoita yhteen ja kannustaa rohkeasti eteenpäin yhdistämään taiteellista, kaupallista ja asukastoimintaa. Kaupungin tärkeä rooli on myös toimia viestinviejänä ja edunvalvojana ulospäin.

Parhaimmillaan kaupunki toimii sateenvarjona mitä erilaisimpien toimijoiden kesken kooten, vahvistaen ja varjellen. Kaupungille kulttuuri on tulevaisuusinvestointi, ei kulu: kulttuuri edistää paikallisten asukkaiden hyvinvointia, houkuttelee uusia asukkaita ja vahvistaa mielikuvaa kaupungista elinvoimaisena kulttuurikaupunkina. Kaupunki on houkutteleva taiteilijoille ja luovan alan yrittäjille.

Toimenpiteinä kaupunki alustana -ajattelu on verkostojen ja hankkeiden kokoamista, yhteyden pitämistä, tilojen ja tilaisuuksien tarjoamista eri toimijoille. Kaupunki etsii ratkaisuja eri toimijoiden tarpeisiin. Tätä täydentävät siemenrahoitus ja muut käynnistymistä ja verkostoitumista tukevat rahoituskeinot sekä lupaaville että vakiintuneille toimijoille.

Ilmiömäinen kulttuuri on uudenlainen käsitys kulttuurista. Se sisältää niin perinteiset kulttuuritoimijat kuin kaupunkikulttuurin, omaehtoisen taiteen kuin marginaalitkin. Näin sekä paikalliset asukkaat että vierailijat löytävät oman kulmansa kulttuurikaupungista. Kaupungin aktiivinen sisäinen ja ulkoinen viestintä on tämän moninaisuuden tunnistamista ja tunnustamista.

Tunnistaminen ja tunnustaminen

Ilmiömäinen kulttuuri sisältää kulttuurikäsitteen muutoksen. Taiteen ja kulttuurin kenttä on monipuolinen ja monimuotoinen ekosysteemi, joka sisältää kulttuuritoimijoita aina vakiintuneista institutionalisoituneista toimijoista kaupunkikulttuuriin, omaehtoiseen taiteeseen ja marginaaleihin. Jo nykyisellään kulttuuritoimijoiden taso on kova, näitä toimijoita tuodaan entistä vahvemmin esille ja vedetään alueelle myös uusia tekijöitä. Samalla tehdään näkyväksi myös alakulttuurit ja kansankulttuurit. Sekä paikalliset asukkaat että vierailijat löytävät oman kulmansa kulttuurikaupungista, ja alue houkuttelee uusia kulttuurin tekijöitä. Näin syntyvät edellytykset ympärivuotiselle kulttuuritarjonnalle, asukkaiden sitoutumiselle ja kaupungin vetovoimaisuudelle.

Toimenpiteinä tunnistaminen ja tunnustaminen on kaupungin aktiivista sisäistä ja ulkoista viestintää kaikenlaisesta kulttuurista; tuo esiin sekä megatapahtumat että myös marginaalit ja kulttuurin erilaiset käyttäjät. Kulttuuria käytetään ja nostetaan esiin läpi koko kaupunkiorganisaation elinvoimasta ja kaavoituksesta sosiaali- ja terveystalouteen. Tunnistaminen ja tunnustaminen on myös taiteen tekijöiden toimintaedellytysten ja kulttuurin peruspalveluiden tukemista.

Itäsuomalainen yhteistyö ja verkostot tarjoavat kulttuurintekijöille mahdollisuuksia kehittää toimintaansa, laajentaa markkinoitaan ja ponnistaa yhteisin voimin kansainvälisille markkinoille. Samalla osaamisen ja luovuuden kehittyminen ja jakaminen vahvistuu alueelta ulos ja alueelle päin.

Itäsuomalainen yhteistyö

Itäsuomalaisesta kulttuuri-identiteetistä voi olla ylpeä. Tekemisen taso on kova, tosin piilossa olevaa potentiaalia on yhä rutkasti. Itäsuomalainen yhteistyö ja verkostot tarjoavat nykyisille ja alueelle houkuteltaville kulttuurintekijöille mahdollisuuksia kehittää toimintaansa, laajentaa markkinoitaan ja ponnistaa yhteisin voimin kansainvälisille markkinoille. Yhteydet Venäjälle ovat erityisen merkittäviä itäsuomalaiselle kulttuurityölle. Uudet yhteistyön muodot ja itäsuomalaisten kulttuuriverkostojen täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää alueiden toimijoiden uudenlaista yhteistyöasennetta: yhteinen tekeminen aina ensin. Mitään ei tehdä yksin.

Toimenpiteinä itäsuomalainen yhteistyö on yhteiskehittämishankkeita ja yhteisiä rahoitushakuja, kaupunkien yhteisnäyttelyitä ja tuotteistettuja matkailukonsepteja. Neljän maakunnan ja niiden pääkaupunkien yhteistyö vahvistuu paitsi näiden välisellä kuumalla linjalla eli tiiviillä yhteistyöllä, myös aktiivisella teema- ja asiakohtaisilla verkostoilla, joita kaupungit ja maakunnat aktiivisesti kokoavat ja tukevat. Toiseksi, itäsuomalaiset kulttuuriverkostot ja osaaminen kytketään kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin nykyistä tiiviimmin, jolloin myös osaamisen ja luovuuden kehittyminen ja jakaminen vahvistuu alueelta ulos ja alueelle päin. Jo olemassa olevia yhteyksiä Venäjälle vahvistetaan.

Ilmiömäinen kulttuuri tukee Savonlinnan sekä muiden Itä-Suomen kaupunkien ja maakuntien strategisia tavoitteita. Kulttuuri on elinvoimaisuuden, vetovoimaisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä. Ajatus kulttuurista pelkkää kulttuurialaa laajempänä kysymyksenä ja pyrkimys rikkoa perinteisten toimialojen ja siilojen rajoja, sekä kehittää uusia toimintamalleja yhdistää koko Itä-Suomea.

Ilmiömäinen kulttuuri tukee Savonlinnan ja Itä-Suomen strategisia tavoitteita

Ilmiömäinen kulttuuri on luonteva jatkumo Savonlinnan strategisille tavoitteille. Savonlinnan visiona on olla kansainvälinen kulttuuri- ja sivistyskaupunki Saimaan Sydämessä. Tähän visioon sisältyy mahdollisuuksien tarjoaminen kulttuurialan ihmisille sekä kulttuurin monipuolinen kehittäminen; kaupungissa kehitetään monipuolisia kulttuuri-, liikunta- ja hyvinvointipalveluja sekä kannustaan eri ihmisryhmiä osallistumaan. Savonlinnan tavoitteena on kasvattaa vahvaa vuorovaikutusta tiedottaen toimista aktiivisesti ja ennakoivasti sekä osallistaen asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita viestimään kaupungista, ilmiöistä ja tapahtumista. Kaupunki aikoo lisätä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja edesauttaa asukasvetoisten tapahtumien sujuvaa järjestämistä.

Ilmiömäinen kulttuuri tukee myös Itä-Suomen maakuntien ja kaupunkien strategisia tavoitteita. Kulttuuri on tärkeässä osassa alueen elinvoimaisuuden, vetovoimaisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä eri aloilla ja niiden väleillä. Itä-Suomen toimijoita yhdistää ajatus kulttuurista pelkkää kulttuurialaa laajempaan kysymyksenä ja pyrkimys rikkoa perinteisten toimialojen ja siilojen rajoja, sekä kehittää uusia toimintamalleja esimerkiksi luovan talouden vahvistamiseen eri muodoissaan.

Ilmiömäinen kulttuuri on asia, joka innostaa ja kokoaa toimijoita saman ajatuksen ääreen. Strategiaprosessissa nostettiin esille kymmeniä ilmiöitä, joiden ympärille on syntynyt, syntymässä tai halutaan tulevaisuudessa synnyttää kulttuurin tuottamaa elinvoimaa, vetovoimaa ja hyvinvointia.

Ideat ilmiöiksi

KULTTUURIN- JA TAITEENTEKIJÄT KAUPUNKILAISET

- Design week – iso taide & design -tapahtuma
 - Taiteilijoiden kehto – Savonlinnasta houkutteleva taiteilijoiden asuinpaikka
 - Kulttuurin yhteiset/omat tilat ja talot
 - Kulttuurimarginaalien esiinmarssi
 - Tyhjien tilojen käytön mahdollistaminen työ-, näyttely-, residenssi- ja ateljeetiloina mm. aktiivisella kartoituksella ja neuvotteluapuna toimimisella
 - Kuvataiteen näkyminen läpi kaupungin
 - Kulttuurialan kansainvälinen koulutus
 - Kulttuuritapahtuma keskelle talvea
- Eri ikäryhmille suunnattu kulttuuri
 - Nuorten omaehtoinen kulttuuritoiminta
 - Lapsille ja nuorille kulttuuritarjontaa ja -tekemistä
 - Kulttuuri nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä
 - Nuorten omat teatteriproduktiot kouluille
 - Kulttuuri ennaltaehkäisevässä ja korjaavassa mielenterveystyössä

ELINVOIMAINEN KULTTUURIPÄÄKAUPUNKI

- Kylpyläkulttuuri
- Digitaalisuus ja AR-polut
- Järvien talvimatkailu
- Vesireitit asukkaille ja matkailijoille
- Kalliotaide
- Kulttuurireitit ja –polut
- Positiivisen viestinnän vahvistaminen
- Matkailutoimijoiden ja kulttuuritekijöiden välinen dialogi
- Prosenttitaide kunnissa
- Perinteiden digitalisaatio
- Tulevaisuusperintö

ALUEELLISET TOIMIJAT

- Yhteisnäyttelyt neljän maakunnan välillä
- Itä-Suomen kansanmusiikki-instituutti
- Historialliset matkailukohteet
- Itä-Suomen yhteiset musiikkiproduktiot
- Itäsuomalainen elämäntapa
- Matkailukohteiden tarinallistaminen
- Vesireitit tutuksi ja saavutettavaksi
- Itäsuomalaisen vieraanvaraisuuden korostaminen ja siihen liitettävien mielikuvien hyödyntäminen

Toimeenpano - ensimmäiset askeleet

- **Savonlinnan kaupunki**

- toimii proaktiivisesti tukena, sparraajana ja kannustajana hankkeissa
- tunnistaa ja tunnustaa kulttuurin moninaisuutta, ja tuo sitä esiin kaikissa yhteyksissä
- kertoo aktiivisesti 'hyvästä elämästä' ja vahvasta tahdosta toimia
- kohdemarkkinoi Savonlinnaa kulttuuritoimijoille olemassa olevilla monipuolisilla kulttuuriklustereilla, kulttuurialan koulutuksella, työ-, galleria- ja ateljee-tiloilla, uniikilla luonnolla, herkullisella lähiruualla ja itäsuomalaisella lupsakkuudella ja vieraanvaraisuudella
- hakee Euroopan kulttuuripääkaupungiksi yhdessä Itä-Suomen maakuntien ja kaupunkien kanssa

- **Kulttuuritoimijat**

- rakentavat rohkeasti verkostoja yli oman toimialan, esim. kaupallisiin toimijoihin
- korostavat omaa erinomaisuutta!

Toimeenpano - ensimmäiset askeleet

- **Asukkaat**
 - käyvät säännöllisesti monipuolisissa kulttuuritapahtumissa, 'kerran kuussa kulttuuria'
 - hehkuttavat ystäville ja tuttaville ilmiömäistä kulttuurikaupunkia!
- **Yritykset ja järjestöt**
 - hyödyntävät kulttuuritoimijoiden erikoisosaamista, esim. markkinoinnissa ja luovuutta vaativissa työtehtävissä
- **Itä-Suomen kaupungit ja maakuntien liitot**
 - luovat säännölliset ja pysyvät toimintamallit kaupunkien ja maakuntien väliseen yhteistyöhön
 - toteuttavat yhteisiä hankkeita ja rahoitushakuja
 - palkkaavat neljän kaupungin yhteisen kulttuurikoordinaattorin/-managerin tai resursoivat kulttuurikoordinaattoreiden tiiviin verkoston

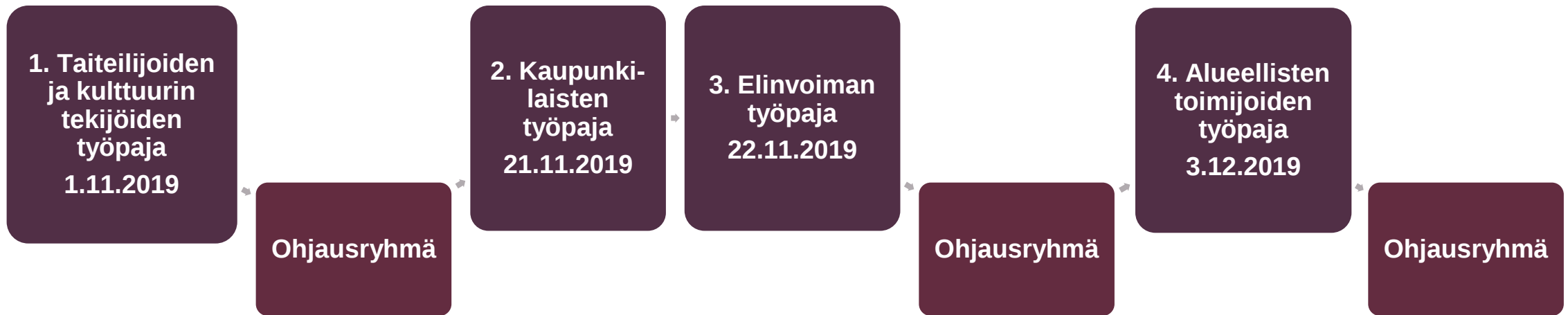
Savonlinnan kulttuuristrategia ja Itä-Suomen kulttuurin yhteistyöstrategia valmisteltiin syksyn 2019 aikana. Strategia muodostettiin työpajatyöskentelyjen ja haastatteluiden pohjalta. Yhteensä työpajoilla ja haastatteluilla tavoitettiin lähes 100 taiteen ja kulttuurin kanssa aktiivisesti toimivaa ihmistä Itä-Suomen alueelta.

Kulttuuristrategian synty

Savonlinnan kulttuuristrategia ja Itä-Suomen kulttuurin yhteistyöstrategia valmisteltiin syksyn 2019 aikana. Strategiaa pohjustettiin neljällä työpajalla, joista jokaisessa oli oma teemansa ja kohderyhmänsä. Työpajat järjestettiin taiteen ja kulttuurin tekijöille, kaupunkilaisten kanssa toimiville, elinvoimatoimijoille sekä alueiden välisen yhteistyön tekijöille. Lisäksi prosessin aikana tehtiin haastatteluja ja käytiin läpi strategia-aineistoja. Yhteensä työpajoilla ja haastatteluilla tavoitettiin lähes 100 taiteen ja kulttuurin kanssa aktiivisesti toimivaa ihmistä Itä-Suomen alueelta.

Työn toimeksiantajana oli Saimaa-ilmiö 2026 -hanke ja Etelä-Savon maakuntaliitto tiiviissä yhteistyössä Savonlinnan kaupungin kulttuuripalveluiden sekä neljän maakunnan Sillanrakentajat-verkoston kanssa. Työpajojen järjestämisestä, aineiston analyysistä ja strategialuonnoksesta vastasi Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n asiantuntijat Jaakko Huttunen, Samuli Manu ja Kirsi Siltanen.

Strategiaprosessi

Strategisten tavoitteiden seuranta

Linjaukset	Indikaattorit	Tavoitetila
Kaupunki alustana	Toimintatavan muutos	2023: Kaupunki on ottanut mahdollistajan ja koordinaattorin roolin paikallisessa ekosysteemissä
	Edunvalvonnan määrä	Kaupunki ajaa aiempaa aktiivisemmin alueensa toimijoiden etua
	Taide- ja kulttuuritoimijoiden määrä	2023: Toimijoiden määrä kasvanut 5%

Strategisten tavoitteiden seuranta

Linjaukset	Indikaattorit	Tavoitetila
Tunnistaminen ja tunnustaminen	Sijoittuminen imago- ja vetovoimatutkimuksissa	Sijoitus nousee nykyisestä
	Taiteen ja kulttuurintekijät kokevat tulevansa tunnistetuksi ja tunnustetuksi	2023: Nykyistä useampi toimija kokee olevansa tunnistettu ja tunnustettu
	Taide- ja kulttuuriviestinnän määrä ja sisältö	Viestintää tehdään aiempaa enemmän ja se on sisällöltään monipuolisempaa

Strategisten tavoitteiden seuranta

Linjaukset	Indikaattorit	Tavoitetila
Itäsuomalainen yhteistyö	Euroopan kulttuuripääkaupunkihakemuksen eteneminen	Hyväksytty kulttuuripääkaupungiksi
	Alueiden välisen kulttuurikoordinaattoriverkoston perustaminen	2021: Kulttuurikoordinaattori(t) palkattu alueen kaupunkeihin 2023: Kulttuurikoordinaattoriverkosto perustettu
	Yhteisten hankkeiden lukumäärä	2021: Aloitettu 1 yhteinen hanke 2023: Aloitettu 3 yhteistä hanketta

Muistilista: ilmiömäinen kulttuuri - näin se syntyy

1. Nimeä koordinaattori/manageri/promoottori/välittäjä, joka kerää toimijat yhteen (poliitikot, korkeakoulut, yritykset, paikalliset asukkaat, aktiivit, järjestöt...), synnyttää paikallisessa yhteisössä koheesioita että viestii ulospäin
2. Rakenna strategiat ja toimintamallit joustaviksi, ei-formaaleiksi ja kokeellisiksi
3. Kartoita kulttuurintekijät, anna tunnustusta ja tuo esille
4. Rakenna alueellisia luovuuden verkostoja ja kumppanuuksia
5. Älä houkuttele ainoastaan ulkopuolisia luovia toimijoita vaan pidä huoli paikallisesta luovasta koulutustarjonnasta ja –laadusta
6. Tarjoa tiloja luovuudelle: ateljeet, työtilat, 'taidehautomot', julkiset tilat spontaaneihin kohtaamisiin, galleriat
7. Promotoi alueen mahdollisuuksista 'hyvään elämään'

Mukaillen: Catarina Selada & Ines Vilhena da Cunha & Elisabete Tomaz, 2011. "Creative Clusters in Low Density Areas: A Case-Study Approach"

Oli ilo!

Liite: strategiatyöpajojen teemat

Kulttuurin- ja taiteentekijät

Työstettiin visiota hyvästä kulttuurikaupungista, vision toteutumista tukevia tavoitteita sekä konkreettisia toimenpiteitä, joiden avulla tavoitteisiin päästään.

Kaupunkilaiset

Keskusteltiin ja suunnattiin sitä, millaisilla tavoitteilla ja toimilla kulttuuri muotoutuu *kaupunkilaisten näköiseksi, omaa toimintaa ja osallisuutta vahvistavaksi*.

Elinvoimainen kulttuuripääkaupunki

Muodostettiin yhteinen ymmärrys siitä, millaisilla *tavoitteilla ja toimilla* kulttuuri ja muut alat vetävät kaupunkia yhteiseen elinvoimaiseen suuntaan.

Alueelliset toimijat

Muodostettiin yhteinen ymmärrys siitä, millaisilla *tavoitteilla ja toimilla* alueiden yhteistyö tuottaa hyötyä kulttuuritoimijoille, asukkaille, yhteisöille ja yrityksille.